

Rezolūcija CM/ResCMN(2025)3¹

par Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību īstenošanu Latvijā

(Pieņemts Ministru komitejā 2025. gada 2. aprīlī 1524. Ministru vietnieku sanāksmē)

Ministru Komiteja saskaņā ar Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību (turpmāk tekstā - Konvencija) 24.-26.pantu.

ņemot vērā 2019. gada 11. decembra Rezolūciju CM/Res(2019)49 par pārskatītajiem uzraudzības pasākumiem saskaņā ar Konvencijas 24.-26. pantu;

ņemot vērā piemērojamo balsošanas nosacījumus;

ņemot vērā ratifikācijas dokumentu, ko Latvija deponējusi 2005.gada 6.jūnijā;

atgādinot, ka Latvijas valdība 2021. gada 27. oktobrī iesniedza valsts ziņojumu par ceturto Konvencijas uzraudzības ciklu;

Izvērtējot Konsultatīvās komitejas ceturto viedokli par Latviju, kas pieņemts 2023. gada 9. oktobrī, kā arī 2024. gada 19. februārī saņemtos Latvijas valdības rakstiskos komentārus,

pieņem šādus secinājumus attiecībā uz Latviju:

Iestādes tiek aicinātas ņemt vērā Konsultatīvās komitejas ceturtajā atzinumā ietvertos apsvērumus un ieteikumus.

Jo īpaši tām būtu jāveic šādi pasākumi, lai uzlabotu Konvencijas īstenošanu:

Ieteikumi tūlītējai rīcībai:

1. paturot prātā, ka latviešu valoda ir viens no būtiskākajiem sabiedrības integrācijas aspektiem, paplašināt savu pieeju sabiedrības integrācijai, veicinot latviešu valodas lietošanu, lielāku uzsvāru liekot uz starpkultūru dialogu un nacionālo minoritāšu tiesībām un tādējādi stiprināt piederības sajūtu Latvijas sabiedrībai ikvienā, tostarp arī pie nacionālām minoritātēm piederošām personām, vienlaikus nodrošinot nacionālo minoritāšu identitātes izpausmi un veicināšanu;

2. garantēt romu bērniem vienlīdzīgu piekļuvi kvalitatīvai iekļaujošai izglītībai vispārējās izglītības sistēmā, veicot ikgadēju uzraudzību, tostarp no dzimumu līdztiesības perspektīvas, attiecībā uz romu bērnu uzņemšanu pirmsskolas izglītības iestādēs un skolās, un to apmeklēšanu. Turklāt ir nepieciešams nodrošināt pietiekamu skaitu kvalificētu un atbilstoši apmaksātu romu mediatoru un skolotāju palīgu, kā arī nodrošināt romu bērniem atbilstošu atbalstu;

¹ Neoficiāls tulkojums.

3. regulāri izvērtēt pieprasījumu pēc nacionālo minoritāšu valodas izglītības. Pietiekama pieprasījuma gadījumā, nodrošināt visos izglītības līmeņos adekvātu iespēju mācīties un apgūt pietiekamā līmenī nacionālo minoritāšu valodu, kā arī nodrošināt nepieciešamos finanšu un citus līdzekļus un materiālus, vadlīnijas un skolotāju apmācību;

4. savas izglītības sistēmas ietvaros, nodrošināt pie nacionālām minoritātēm piederošām personām tiesības izveidot un vadīt savas privātās izglītības un mācību iestādes, kas nodrošina iespēju mācīties nacionālo minoritāšu valodu vai saņemt skaidrojumus šajā valodā;

5. uzraudzīt un izvērtēt lēmuma par izglītības pāreju latviešu valodā ietekmi uz kvalitatīvas izglītības pieejamību nacionālo minoritāšu bērniem. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš šo pasākumu ietekmei uz bērnu izglītības rezultātiem, jo īpaši pirmsskolas un sākumskolas līmenī, kā arī bērniem ar īpašām izglītības vajadzībām.

Iestādēm jānodrošina, ka vajadzības gadījumā attiecīgajiem skolēniem tiek sniegts pienācīgs atbalsts, tostarp izstrādājot atbilstošus izglītības materiālus, mācību metodiku un skolotāju apmācību, lai palīdzētu viņiem sasniegt izglītības mērķus;

Turpmākie ieteikumi:

6. pārskatīt tiesību aktus, lai nodrošinātu pie nacionālām minoritātēm piederošo personu nediskriminācijas principa pilnīgu ievērošanu. Tiesiskajā regulējumā nepieciešams iekļaut definīciju un aizliegumu attiecībā uz vienlaicīgu vairāku diskriminācijas pamatu un starpdisciplināru diskrimināciju, kā arī uzskaitīt visus diskriminācijas pamatus, tostarp valodu. Ieteikts turpināt izpratnes un uzticības vairošanu nacionālām minoritātēm piederošo personu vidū, tostarp sadarbojoties ar Tiesībsarga biroju;

7. ievērot vienlīdzību likuma priekšā un vienlīdzīgu likuma aizsardzības principu un nodrošināt, ka nepietiekama valsts valodas prasme nebūtu šķērslis nacionālām minoritātēm piederošo personu vienlīdzīgai piekļuvei tiesībām;

8. palielināt valsts ieguldījumus efektīvos, mērķtiecīgos un uz pierādījumiem balstītos pasākumos, lai ilgtspējīgā veidā vērstos pret diskrimināciju un nevienlīdzību, ar ko saskaras romi. Jo īpaši romu mediatoru sistēma būtu jāinstitucionalizē, jāpadara profesionālāka un jāpaplašina, lai apmierinātu romu kopienu vajadzības;

9. pārskatīt nacionālo minoritāšu kultūru un valodu atbalsta shēmu tā, lai asociācijas varētu pieteikties daudzgadu projektiem un piekļūt ilgtermiņa bāzes finansējumam. Īpaši tas attiecas uz tādām labi iedibinātām, regulārām un nozīmīgām aktivitātēm kā Lībiešu vasaras skola;

10. nodrošināt nacionāla, etniska, rasu vai reliģiska naida kūdīšanas nodarījumu efektīvu izmeklēšanu, kriminālvajāšanu un sankciju piemērošanu, turpināt palielināt

tiesībaizsardzības iestāžu sistemātisku apmācību un palielināt uzticēšanos pieejamajiem mehānismiem;

11. nodrošināt atbilstošu atbalstu un iespējas kvalitatīva pašmāju mediju satura veidošanai nacionālo minoritāšu valodās visa veida medijos;

12. izvērtēt ar valodu lietošanu saistīto tiesību aktu un politikas ietekmi, lai nodrošinātu adekvātu līdzsvaru starp oficiālās valodas veicināšanu un nacionālo minoritāšu valodas tiesību pieejamību atbilstoši Latvijas saistībām, kas noteiktas Konvencijas 10.panta otrajā daļā. Iestādēm jānodrošina pie nacionālajām minoritātēm piederošo personu tiesības brīvi un netraucēti lietot savu mazākumtautību valodu privāti un publiski saskaņā ar Konvencijas 10. panta pirmo daļu;

13. nodrošināt un uzraudzīt pie nacionālām minoritātēm piederošo personu tiesību īstenošanu lietot personvārdus nacionālo minoritāšu valodā un tiesību uz to oficiālu atzīšanu, saskaņā ar attiecīgajā tiesību sistēmā paredzētajiem nosacījumiem par minoritāšu oriģinālvārdu un uzvārdu transliterāciju oficiālajos dokumentos.

14. attiecināt arī uz citām nacionālo minoritāšu valodām labo praksi, kas tiek piemērota attiecībā uz zīmēm un topogrāfiskajām norādēm lībiešu un latgaliešu valodā;

15. veicināt daudzvalodību izglītībā un visu bērnu kopīgu mācīšanos visos izglītības sistēmas līmeņos, lai stiprinātu ikviena starpkultūru prasmes un sabiedrības integrāciju kopumā;

16. nodrošināt pie nacionālām minoritātēm piederošo personu efektīvu līdzdalību visās sabiedriskās dzīves jomās. Pilnvērtīgas valsts valodas prasmes trūkums nedrīkst pārmērīgi ierobežot līdzdalību sabiedriskajā dzīvē. Konsultatīvām institūcijām nacionālo minoritāšu jautājumos jānodrošina plaša visu nacionālo minoritāšu pārstāvība un jāspēj efektīvi ietekmēt sabiedrības lēmumu pieņemšanu;

17. atļaut priekšvēlēšanu aģitācijā lietot ne tikai latviešu, bet arī citas valodas, lai nodrošinātu nacionālo minoritāšu efektīvu līdzdalību sabiedriskajā dzīvē;

18. stiprināt romu līdzdalību sociāli ekonomiskajā dzīvē, izmantojot mērķtiecīgus pasākumus, piemēram, pieaugušo izglītības palielināšanu, mājokļu situācijas uzlabošanu un seksuālās un reproduktīvās veselības aprūpes labāku pieejamību, kas tiktu izstrādāti ciešā sadarbībā ar romu pārstāvjiem, tostarp sievietēm. Romu mediatori būtu jānodarbina ar ilgtermiņa nodarbinātības perspektīvu visās pašvaldībās, kurās ir ievērojams romu skaits, tam atsevišķi iezīmējot valsts budžeta līdzekļus.